

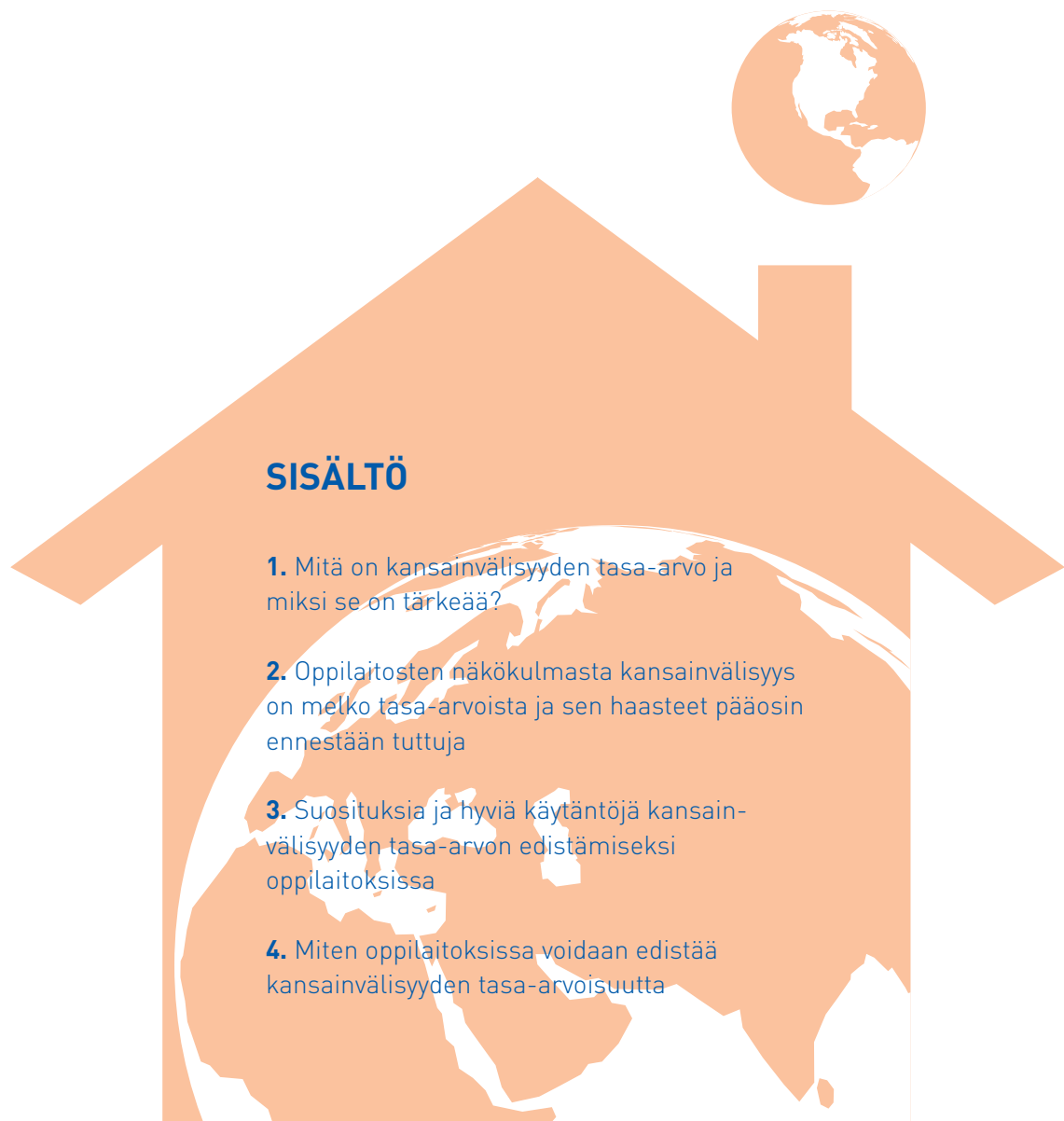

KANSAINVÄLISYYTTÄ KAIKILLE!

Mitä tarkoittaa kansainvälisyyden tasa-arvo
ja miten oppilaitoksissa voidaan edistää sitä?

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

SISÄLTÖ

1. Mitä on kansainvälisyyden tasa-arvo ja miksi se on tärkeää?
2. Oppilaitosten näkökulmasta kansainvälisyys on melko tasa-arvoista ja sen haasteet pääosin ennestään tuttuja
3. Suosituksia ja hyviä käytäntöjä kansainvälisyyden tasa-arvon edistämiseksi oppilaitoksissa
4. Miten oppilaitoksissa voidaan edistää kansainvälisyyden tasa-arvoisuutta

Ulkoasu ja grafiikat: Liisa Valtonen

MITÄ ON KANSAINVÄLISYYDEN TASA-ARVO JA MIKSI SE ON TÄRKEÄÄ?

Kansainvälinen yhteistyö ja liikkuvuus edistävät koulutuksen laatua ja tarjoavat oppilaille, opiskelijoille, opettajille ja oppilaitosten muulle henkilökunnalle kansainvälistä osaamista, jota globaalissa maailmassa tarvitaan kaikkialla.

Mutta onko oppilaitosten kansainvälinen toiminta tasa-arvoista? Kansainvälistymismahdollisuuksien tasa-arvoa tarkasteltiin kansainvälisen liikkuvuuden näkökulmasta vuonna 2012 silloisen CIMOn (nykyisin Opetushallitus) selvityshankkeessa, joka kattoi kaikki koulutusasteet. Johtopäätöksenä oli, että vaikka ulkomaanjaksoille lähtevien määrä on tilastojen mukaan kasvanut ja osallistumismahdollisuudet sitä kautta vahvistuneet, ei liikkuvuus ole tasavertaista. Esimerkiksi tyttöjä ja naisia lähtee kaikilla koulutusasteilla edelleen ulkomaanjaksolle enemmän kuin poikia ja miehiä. Eroja on myös asuinalueen tai sosioekonomisen taustan suhteen. Hankkeen tuloksena oli joukko suosituksia oppilaitoksille, päättäjille ja kansainvälistymistä tukevia ohjelmia toteuttaville tahoille.

Kansainvälisyyden tasa-arvon teemaan paneuduttiin uudestaan vuonna 2016 [Kansainvälisyyttä kaikille! -hankkeessa](#), jossa näkökulma laajennettiin ulkomaanjaksoista koti/lähikansainvälistymiseen, koska kansainvälistä osaamista voi hankkia myös kotimaassa niin opintojen kuin vapaa-ajan toiminnankin kautta. Hanke oli suunnattu erityisesti toisen asteen oppilaitoksille ja ammatillisen koulutuksen miesvaltaisille aloille. Lisäksi pyrittiin vaikuttamaan erityisesti nuorten miesten asenteisiin. Tähän tarkoitukseen kokeiltiin uudenlaisia toimintamalleja, joissa kansainvälisyysmyönteisyyttä heräteltiin mm. suosittujen tubettajien tekemillä videoilla.

MITÄ ON KANSAINVÄLISYYDEN TASA-ARVO?

Jokaisella on tasa-arvoiset mahdollisuudet kansainvälistyä sukupuolesta, sosioekonomisesta taustasta, erityisryhmään kuulumisesta, etnisestä taustasta tai asuinpaikasta riippumatta.

LISÄTIETOA

Lisätietoa kansainvälisyyden tasa-arvosta ja sen edistämiseen liittyvää tukimateriaalia oppilaitosten käyttöön (mm. diasetti suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi) saa Opetushallituksen kansainvälistymispalveluiden verkkopalvelusta osoitteessa www.cimo.fi/tasa-arvo

Tässä raportissa esitellään Kansainvälisyyttä kaikille! -hankkeen keskeisiä tuloksia. Punaisena lankana ovat [oppilaitoksille suunnatut suositukset kansainvälisyyden tasa-arvon edistämiseksi](#), jotka päivitettiin ja laajennettiin kattamaan myös kotikansainvälisyyden. Suosituksia täydentävät hankkeen taustakyselyn tulokset ja esiin nostamat [hyvät käytännöt](#). Lopuksi pohditaan, miten kansainvälisyyden tasa-arvoa voidaan edistää tästä eteenpäin.

OPPILAITOSTEN NÄKÖKULMASTA KANSAINVÄLISYYS ON MELKO TASA-ARVOISTA JA SEN HAASTEET PÄÄOSIN ENNESTÄÄN TUTTUJA

Kansainvälisyyttä kaikille! -hankkeen taustaksi kartoitettiin oppilaitosten kansainvälisen toiminnan tasa-arvon tilannetta lyhyellä taustakyselyllä (ks. liite 1), joka lähetettiin silloisen CIMOn sähköpostilistojen kautta huhtikuussa 2016 eri koulutusasteiden oppilaitoksiin. Vastauksia saatiin 108 henkilöltä, jotka olivat työnsä kautta tekemisissä kansainvälisten asioiden kanssa – joko kansainvälisten asioiden koordinaattoreina, opettajina tai oppilaitoksen johdon roolissa. Vastaajan koulutussektoria ei pyydetty erittelemään lomakkeessa.

Kyselyn aluksi vastaajia pyydettiin arvioimaan oppilaitoksensa kansainvälisen toiminnan tasa-arvoisuutta viiden väittämän avulla. Tulosten perusteella vastaajat

kokivat kansainvälistymisen tasa-arvon omassa oppilaitoksessaan **melko hyväksi**. Lähes 70 % vastaajista oli osittain tai täysin samaa mieltä sekä väittämästä ”Kansainvälisyyteen osallistuminen on tasa-arvoista” että väittämästä ”Kansainvälisyysmahdollisuudet ovat kaikkien oppilaiden ulottuvilla”.

Myös oppilaiden ja henkilökunnan saama kannustus kansainvälistymiseen arvioitiin positiivisesti: yli 70 % vastaajista oli osittain tai täysin samaa mieltä näitä koskevien väittämien kanssa.

Tasa-arvon toteutumisen näkökulmasta keskeistä on kuitenkin se, että kyselyn mukaan **heikommassa ase-**

MITEN TASA-ARVOISEKSI ARVIOIT KANSAINVÄLISEN TOIMINNAN OPPILAITOKSESSANNE? VASTAA VÄITTÄMIIN.

1=eri mieltä, 2=osittain eri mieltä, 3=osittain samaa mieltä, 4=täysin samaa mieltä

	1	2	3	4	Keski-arvo
Kansainvälisyyteen osallistuminen on tasa-arvoista	6,5 %	25 %	39,8 %	28,7 %	2,91
Kansainvälisyysmahdollisuudet ovat kaikkien oppilaiden ulottuvilla	8,3 %	22,2 %	38,9 %	30,6 %	2,92
Kaikkia oppilaita kannustetaan osallistumaan kansainvälisyyteen	6,5 %	16,7 %	25 %	51,8 %	3,22
Koko henkilökuntaa kannustetaan osallistumaan kansainvälisyyteen	3,7 %	22,2 %	32,4 %	41,7 %	3,12
Erityistukea tarvitsevat oppilaat saavat riittävästi tukea kansainvälisyyteen	14,8 %	39,8 %	35,2 %	10,2 %	2,41
Yhteensä	7,9 %	25,2 %	34,3 %	32,6 %	2,91

massa olevien ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden saama tuki kansainvälistymiseen toteutuu heikoimmin: ainoastaan 45 % vastaajista oli osittain tai täysin samaa mieltä väittämästä ”Erityistukea tarvitsevat oppilaat saavat riittävästi tukea kansainvälistymiseen”.

Kyselyssä pyydettiin myös näkemyksiä kansainvälisyyden tasa-arvoisuuteen liittyvistä haasteista ja huolenaiheista. Avovastauksia saatiin 84 henkilöltä, joiden mukaan tasa-arvoisen kansainvälistymisen tiellä on ennestään tuttuja esteitä ja haasteita. Suurin haaste liittyy kansainvälisyyden taloudellisiin reunaehtoihin niin yksilöiden kuin oppilaitostenkin näkökulmasta.

Opiskelijoiden ja oppilaiden sosioekonominen tausta vaikuttaa jo siihen, ketkä ylipäänsä mieltävät kansainvälisyyden itseään koskevaksi tai tarpeelliseksi. Korkea-kouluopiskelijoilla avainasemassa on opintopisteiden riittävä kertyminen myös ulkomaanjakson aikana, jotta opinnot eivät pitene ja opintotuki riittää koko tutkinnon suorittamiseen.

Oppilaitosten kansainvälisen toiminnan taloudellisten edellytysten ja kannusteiden varmistamiseksi oppilaitosten rahoitusmalleja ja kansainvälisyyden mittareita tulisi vastaajien mukaan pohtia edelleen. Oppilaitoksen johto priorisoi helposti niitä kansainvälisen toiminnan muotoja, joista myös palkitaan rahallisesti, vaikka opiskelijat ja oppilaat saattavat saada yhtä paljon tai toisenlaista hyötyä johonkin toiseen toimintaan osallistumisesta. Osa vastaajista näki näin ollen jännitteitä kansallisten ja oppilaitoskohtaisten tavoitteiden sekä yksittäisen opiskelijan saaman hyödyn välillä. Mutta jos kansainvälisyys on integroitu opinto-ohjelmiin ja ulkomaanjaksot on suunniteltu hyvin, molemmat tavoitteet voivat toteutua samanaikaisesti.

”Kansainvälistymisen näkeminen kokonaisuutena olisi merkittävää myös ohjaavan ministeriön tasolla. Yhtäältä korostetaan nopeaa valmistumista ja työelämään siirtymistä, toisaalta edellytetään erilaisia tietoja ja taitoja, joita saa mm. kansainvälisellä kokemuksella.”

Opetushenkilökunnan asenteet sekä koulutuksen sisällöt tai rakenteet voivat vastaajien mukaan aiheuttaa sen, että kaikista koulutuksista tai tutkinto-ohjelmista ei ole yhtä helppoa lähteä ulkomaanjaksolle. Tutkintorakenteet ovat toisilla aloilla muita raskaampia ja säännellympiä, jolloin ne eivät kannusta tai tue opiskelijan lähtemistä. Lisäksi ulkomaanjakson aikana suoritettujen opintojen puutteellinen hyväksilukeminen voi pidentää opintoja. Myös kuntien erilainen suhtautuminen kansainvälistymiseen asettaa joidenkin vastaajien mielestä etenkin yleissivistävän koulutuksen oppilaitoksia ja opiskelijoita eriarvoiseen asemaan.

”Olisi hyvä, että jokaisella tutkinto-ohjelmalla olisi väylä kansainvälistyä (muunkin kuin vaihto-opiskelun kautta), esimerkiksi harjoittelupaikkoja, konferensseja tai muita projekteja ulkomailla.”

Vastaajien huolenaiheena olivat myös henkilöryhmät, jotka eri syistä lähtevät harvemmin ulkomaanjaksolle ja joiden kansainvälisyyden edistämiseksi tarvittaisiin erilaisia lisäponnisteluja. Tässä yhteydessä mainittiin erityistä tukea tarvitsevat henkilöt, pojat sekä yleisemmin aikuisopiskelijat ja ammattitutkinnon suorittajat. Vastaajat olivat havainneet myös kansainvälisyyden polarisoituvan, sillä näiden ”vähemmän kansainvälistyvien” ryhmien vastakohtana ovat sellaiset oppilaat ja opiskelijat, joille kasautuu kansainvälistä kokemusta useampaan kertaan ja erilaisten toimintamuotojen kautta.

Maantieteen ja pitkien etäisyyksien asettamat haasteet nousivat vastauksissa esiin monella tavalla. Pitkät etäisyydet ja korkeat matkakustannukset on muutamien vastaajien mielestä huomioitu puutteellisesti esimerkiksi liikkuvuusohjelmien apurahojen suuruudessa. Huonot julkiset kulkuyhteydet pidentävät matkoihin tarvittavaa aikaa, mikä voi myös nostaa osallistumiskynnystä. Lisäksi pienemmillä paikkakunnilla on usein pienempiä oppilaitoksia, joissa on myös pienemmät rahalliset ja henkilöstöresurssit kansainväliseen toimintaan osallistumiseksi.

”Alueellinen tasa-arvoisuus on yksi ulottuvuus. Pieniltä paikkakunnilta ja pienistä kulttuureista on haastavampaa lähteä.”

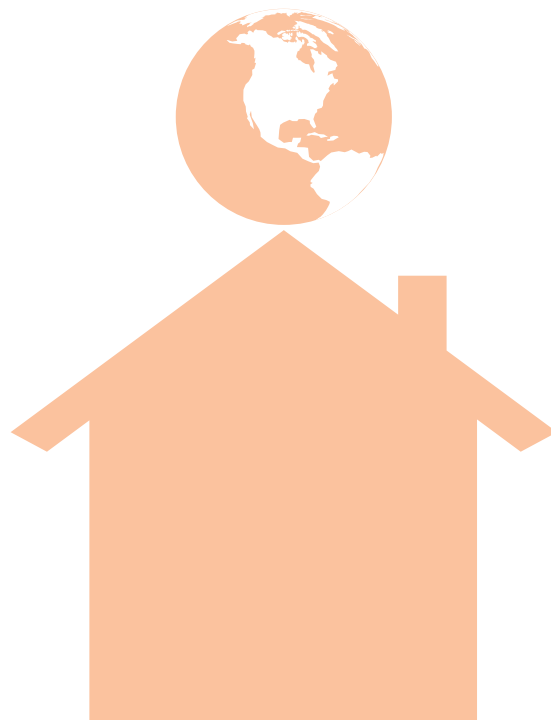
Entä oppilaitosten henkilöstön kansainvälistyminen? Osa vastaajista kokee, että oppilaitoksen johto tai heidän esimiehensä eivät tue henkilöstön kansainvälistymistä tai kannusta heitä hankkimaan lisäosaamista kansainvälistymisen avulla. Kaikissa oppilaitoksissa kansainvälisyyttä ei siis nähdä henkilöstön osaamisen kehittämisen näkökulmasta eikä siihen myönnetä riittävästi raha- tai työaikaresursseja. Kansainvälisyyden parissa työskentelevät henkilöt näkevät kansainvälisyyden hyödyt ja merkityksen selkeästi, mutta työtoverit tai esimiehet eivät välttämättä jaa heidän näkemyksiään. Vastaajat kaipaavatkin inspiraatiota ja tukea muilta

”Yksilöille ulkomaanjaksot ovat olleet merkittäviä kasvun paikkoja. Tukihenkilöinä toimiva henkilökunta on taas saanut mahdollisuuden verrata omia käytänteitä ja toimintatapoja vastaanottavien tahojen kanssa ja samoin he ovat nähneet opiskelijoista aivan uusia piirteitä, jotka ovat tulleet esiin ulkomaanjakson aikana.”

kansainvälisyyden parissa työskenteleviltä kollegoilta, mutta myös esimiesten ja oman lähityöyhteisön tuki olisi tarpeen.

Kotikansainvälisyyden tarjoamat mahdollisuudet ovat monen vastaajan mielestä lähes täysin käyttämättä, vaikka juuri sen kautta olisi mahdollista saada sekä opiskelijat ja oppilaat että henkilökunta laajemmin mukaan kansainvälisyyteen. Kotikansainvälisyyden hyödyntämiseen kaivataan uusia ideoita, mutta taustalla on myös asennekysymyksiä: kotikansainvälisyys näyttäytyy monelle vastaajalle toimintona, joka ei ole yhtä tärkeä kuin liikkuvuus ja johon ei helposti löydy rahoitusta.

Vastauksissa pohditaan sitä, mikä rooli kotikansainvälisyydellä voisi olla ja mitä kaikkea kotikansainvälisyys voisi tarkoittaa – esimerkiksi mikä yhteys kansainvälistymisellä on oppilaitosten maahanmuuttajataustaisiin opiskelijoihin ja oppilaisiin ja heidän rooliinsa oppilaitoksissa tai oppilaitoksen vieraskieliseen opetukseen.

SUOSITUKSIA JA HYVIÄ KÄYTÄNTÖJÄ KANSAINVÄLISYYDEN TASA-ARVON EDISTÄMISEKSI OPPILAITOKSISSA

Miten kansainvälisyyden tasa-arvoa voidaan edistää oppilaitoksissa? Tässä luvussa esitellään Kansainvälisyyttä kaikille! -hankkeen suositukset oppilaitoksille sekä taustakyselystä poimittuja hyviä käytäntöjä ja esimerkkejä siitä, mitä oppilaitoksissa on jo tehty kansainvälisyyden tasa-arvon hyväksi ja millaisia tuloksia on saavutettu.

Kyselyn perusteella monen oppilaitoksen johto suhtautuu kansainväliseen toimintaan myönteisesti ja kannustaa aktiivisesti kansainvälisyyteen. Tasa-arvonäkökulma on sisällytetty kansainvälisyysstrategiaan ja/tai kehittämissuunnitelmaan niin, että kaikilla on yhtäläiset mahdollisuudet osallistua ulkomaanjaksoille.

Kansainvälisyys on huomioitu opintojen suunnittelussa: erilaiset kansainvälisyyttä tukevat ja opetussuunnitelmien sisään rakennetut opintopolut tukevat tasa-arvoisempaa kansainvälisyyttä myös säänneltyjen ammattialojen koulutuksessa.

Kansainvälistymiselle on myös asetettu määrällisiä tavoitteita, joiden toteutumista seurataan esimerkiksi niin, että eri alojen ja yksiköiden opiskelijat pääsisivät osallistumaan ulkomaanjaksoille tasapuolisesti.

Suosituksia niille, jotka johtavat oppilaitosten toimintaa

- Asettakaa kansainvälisyydelle selkeitä tavoitteita.
- Määritelkää keinot, joilla kansainvälistä toimintaa seurataan, arvioidaan ja kehitetään.
- Luokkaa henkilöstölle selvät vastualueet kansainvälisessä toiminnassa.
- Sisällyttäkää kansainvälisyys osaksi oppilaitoksen toimintastrategiaa.
- Sisällyttäkää kansainvälisyys osaksi tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa.
- Sisällyttäkää tasa-arvo osaksi kansainvälisyysstrategiaa.
- Viestikää kansainvälisyydestä tavoitteiden suuntaisesti.
- Sisällyttäkää kansainvälisyys osaksi henkilöstön osaamista.

Henkilökuntaa kannustetaan osallistumaan kansainväliseen toimintaan:

Lisäksi oppilaitokset järjestävät kansainvälisyyden tiimoilta erilaisia kampanjoita ja teemapäiviä, joihin osallistuvat myös oppilaitokseen saapuneet ulkomaiset vaihto-opiskelijat.

”Henkilöstövaihtoja on pyritty systemaattisesti kehittämään niin, että yhtenä tavoitteena on ollut henkilön kansainvälisen osaamisen lisäksi organisaation osaamisen kasvaminen ja sen näkyminen opiskelijoille asti.”

”Meillä oli henkilökunnan liikkuvuushanke, johon myös johto osallistui. Täten pystyin näyttämään, miten kansainväliset vaihdot hyödyttävät opiskelijan kasvua ja miten tärkeää kansainvälisen toiminnan tasa-arvo on.

Kansainvälisiin hankkeisiin suhtaudutaan myönteisesti, ja hakemusten valmistelussa on käytössä joko koke-neempien kollegojen tuki tai oppilaitokseen rekrytoitu hankesuunnittelija, joka auttaa uusien hankkeiden suunnittelussa ja hakemisessa.

Oppilaitoksissa viestitään kansainvälisyydestä ja sen hyödyistä erilaisissa tilaisuuksissa sekä opiskelijoille että henkilökunnalle. Viestin halutaan olevan sama kaikilla organisaatiotasoilla.

Kansainvälisyyden tasa-arvoisuuden edistämiseksi oppilaitokset tiedottavat vaihtomahdollisuuksista ja vaihdossa olleiden kokemuksista mahdollisimman laajasti ja eri kanavia pitkin. Keskeisiä viestintäväyliä ovat verkkosivut, oppilaitoksen intranet ja erilaiset some-kanavat. Some-kanavissa pyritään tukemaan erityisesti vertaisviestintää.

Myös kielellinen tasa-arvo ja viestinnän tekninen saatavuus on otettu huomioon.

Suosituksia niille, jotka viestivät oppilaitoksen kansainvälisestä toiminnasta

- Motivoikaa uusia osallistujia kertomalla kansainvälisyyden konkreettisista hyödyistä.
- Järjestäkää opetuksen yhteyteen infotilaisuuksia kansainvälisyydestä.
- Käyttäkää niin selkeää kieltä, että myös esimerkiksi maahanmuuttaja-taustaiset henkilöt saavat riittävästi tietoa.
- Järjestäkää tilaisuudet esteettömissä tiloissa ja huomioikaa viestinnässä erityisryhmät.
- Viestikää kansainvälisyydestä ja sen hyödyistä myös oppilaiden/opiskelijoiden vanhemmille.

Vaikka kansainvälistymismahdollisuuksia tarjotaan aktiivisesti kaikille, todellinen tasa-arvoisuuden edistäminen ja osallistumiskynnyksen madaltaminen edellyttävät kuitenkin konkreettisia toimenpiteitä. Hyviä tuloksia on saatu esimerkiksi kehittämällä liikkuvuusjaksojen valintakriteereitä:

”Kun valitsemme lähtijät, pääkriteeri on se, miten vaihto kasvattaa osallistujaa ja miten se tukee osallistujan osaamisen kehitystä sekä motivaation parantamista.”

”Emme valitse osallistujia koulumenestyksen perusteella vaan pikemmin yksilöön kohdistuvan hyödyn perusteella. Erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat eivät hyödy ainoastaan liikkuvuuksien ammatillisista sisällöistä vaan kokonaisvaltaisesti kehittyvät myös itsenäisen elämän ja arjen hallinnan taidot.”

”Kun opiskelijat ovat huomanneet, että myös ne opiskelijat, joilla ei ole ne parhaat arvosanat, ovat saaneet apurahoja ulkomaanjaksoille, yhä useampi opiskelija on uskaltanut sanoa ääneen, että myös he haluavat lähteä vaihtoon.”

Suosituksia niille, jotka koordinoivat oppilaitoksen kansainvälistä toimintaa

- Tarkastelkaa oppilaitoksen liikkuvuustilastoja tasa-arvon näkökulmasta ja kertokaa havainnoistanne eteenpäin: onko oppilaitoksessasi ryhmiä, jotka eivät osallistu kansainväliseen toimintaan? Voisiko jonkin ryhmän osallistumista lisätä?
- Edistäkää tasavertaisia mahdollisuuksia kohdentamalla viestintää, valmennusta ja apurahoja.
- Huomioikaa erityistä tukea tarvitsevat ryhmät myös kansainvälisessä toiminnassa

Ulkomaanjaksoille kannustetaan myös niin, että vaihto hyväksytään osaksi opintoja. Tämän lisäksi opiskelija saa "ylimääräisiä" kompetenssipisteitä, koska hän on saavuttanut myös muita oppimistavoitteita ja saanut taitoja, joista on hyötyä myöhemmin työelämässä.

Rahoitus on keskeinen kansainvälisen toiminnan, etenkin liikkuvuuden mahdollistaja. Monissa oppilaitoksissa oli tehty lisäponnisteluja sen eteen, että apurahoihin varataan myös omaa rahoitusta niin, että ne mahdollisimman suuria ja että kaikille opiskelijoille ja oppilaille voitaisiin myöntää apuraha samoin perustein.

Heikommassa asemassa olevien ulkomaanjaksojen tukemiseen on useissa rahoitusohjelmissa tarjolla esteettömyys- tai erityistukea, joka tarkoittaa lisätukea sellaisiin vaihdosta aiheutuviin ylimääräisiin kustannuksiin, jotka liittyvät henkilön terveydentilaan, oppimisvaikeuksiin tai muihin erityistarpeisiin.

Pitkien ulkomaanjaksojen lisäksi oppilaitoksissa on kehitetty erilaisia osallistavampia kansainvälisen liikkuvuuden muotoja, kuten lyhyitä, viikon mittaisia matkoja, joihin myös alaikäiset ovat voineet osallistua, sekä koko koulutusohjelman käsittäviä intensiivikursseja tai muita

Suositukset niille, jotka neuvovat ja ohjaavat kansainvälisissä asioissa

- Muokata kansainvälisen toiminnan osa-alueista oppimisprosesseja.
- Asettakaa niille oppimistavoitteita.
- Tarjotkaa valmennusta ja ohjausta ennen liikkuvuusjaksoja, niiden aikana ja myös niiden jälkeen.
- Auttakaa kansainväliseen toimintaan osallistuvia reflektoimaan ja arvioimaan kokemuksiaan.
- Varmistakaa hyväksilukeminen ja siihen liittyvät yhtenäiset menettelytavat.
- Ottakaa kansainväliseen toimintaan mukaan myös erityisopettaja, esteettömyyssuunnittelija, vammaisasiamies jne.

oppilasryhmien yhteisiä matkoja. Lisäksi on panostettu esimerkiksi aikuiskoulutukseen osallistuvien liikku-
vuusmahdollisuuksiin.

Kansainvälisissä yhteistyöhankkeissa kehitetään työka-
luja ja menetelmiä, joita voidaan hyödyntää kansainvä-
lisyysden tasa-arvon edistämiseksi. Tällaisia ovat olleet
esimerkiksi muistilistat, ohjekirjaset ja mentorointimal-
lit heikommassa asemassa olevien ryhmien valmen-
nukseen. Hankkeiden kautta kansainvälinen toiminta on
voinut kasvaa osaksi oppilaitoksen normaalia toimintaa.

Ulkomaanjakso nähdään tavoitteellisena oppimispro-
sessina, ja sen aikana suoritettavat opinnot ja niiden
hyväksilukeminen suunnitellaan huolellisesti etukä-
teen. Jakson aikana pyritään tavoitteellisesti kehittä-
mään ammatillisen reflektion välineitä ja kasvattamaan
kansainvälisiä kompetensseja. Ulkomaanjakson jälkeen
osallistujien kanssa pohditaan jakson aikana opittua.

Opiskelijapalvelut ovat ottaneet kansainvälisyyden
osaksi normaaleja neuvontapalveluita.

Vaihtoon lähteville järjestetään orientaatio tai erilli-
nen valmennusjakso ennen lähtöä ja paluutorientaatio
vaihdon jälkeen. Vaihdon aikana opiskelijaa valmentaa
ja tukee joskus useampi henkilö: ammatillisen aineen
opettaja, oma opettaja ja kansainvälisyysasioiden yh-
teyshenkilö.

Opettajat ovat oppineet tunnistamaan opiskelijoita, jot-
ka hyötyisivät vaihdosta mutta jotka tarvitsevat hieman
ylimääräistä kannustusta, jotta he uskaltavat hakea
ulkomaanjaksolle: he kannustavat opiskelijoita, joilla
on huono itsetunto ja joilla on ehkä ollut motivaatio-
ongelmia opintojen suorittamisessa.

Heikommassa asemassa olevien liikkuvuuden tueksi
on laadittu muistilistojen ja prosessikuvausten kaltaisia
tukipaketteja.

*”Kotikansainvälisyyden
erilaisten keinojen lisääminen
opetussuunnitelman ja
opetuksen kehittämistyössä tuo
kansainvälisyyden kaikille ja
luo tasa-arvoa erilaisten
opiskelijoiden välille.”*

Suosituksia kotikansainvälisyyden tasa-arvoistamiseen

- Ottakaa oppilaat, opiskelijat, opettajat ja muu henkilökunta mukaan kaiken kansainvälisen toiminnan, myös koti-
kansainvälisyyden suunnitteluun.
- Sitouttakaa rehtoria ja johtoa myös kotikansainvälistymiseen.
- Asettakaa kotikansainvälisyydelle tavoitteita.
- Taatkaa kaikille oppilaille /opiskelijoille mahdollisuus oppia toimimaan erilaisten ihmisten kanssa.
- Ottakaa huomioon erityistä tukea tarvitsevat ryhmät.

Oppilaitokset ovat tiedostaneet, että eri ohjelmien
kautta rahoitettavat kansainväliset yhteistyöhankkeet
tukevat lähes aina myös kotikansainvälistymistä, koska
hankkeet ja liikkuvuus ovat lähtökohtaisesti vastavuo-
roisia. Hankkeiden yhteydessä oppilaitokset ottavat
vastaan oppilaita, opettajia ja vaihto-opiskelijoita, jotka
tuovat mukanaan uusia virikkeitä ja kontakteja myös
niille, jotka eivät itse lähdä ulkomaanjaksolle. Osa kor-
keakoulujen ulkomaalaisista vaihto-opiskelijoista palaa
myöhemmin Suomeen tutkinto-opiskelijaksi.

Parhaimmillaan kansainvälisiin hankkeisiin voivat osallistua etenkin pienissä oppilaitoksissa kaikki oppilaat ja opettajat. Yhteisen teeman ympärillä työskentely lähentää oppilaitoksen henkilökuntaa ja oppilaita keskenään. Hankkeiden kautta kansainvälinen toiminta saa myös näkyvyyttä, jolla voi olla merkitystä oppilaiden myöhemmällä koulutuspolulla.

MITÄ ON KOTI/ LÄHIKANSAINVÄLISYYS

Kotimaassa tapahtuvaa kansainvälistymistä eri muodoissaan:

- oman oppilaitoksen tilojen ja lähiympäristön hyödyntämistä
- syventymistä omien oppilaiden/ opiskelijoiden, oman oppilaitoksen ja seudun kielelliseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen
- osallistumista kansainvälisyys-hankkeisiin verkon välityksellä
- tutustumista lähialueen yritysten kansainvälisyyteen.

”Opiskelijoista vain osa pääsee matkustamaan ulkomaille, luonnollisesti, mutta projektitöitä tekevät tai niistä osalliseksi pääsevät kaikki koulumme oppilaat: on teemapäivää, on opetuskokeiluja, on vertaisoppimista...”

Tässä mielessä tasa-arvoisuus on toteutunut. Saavutuksena voi pitää, että kansainvälisyys on tuonut vaihtelua ja oppimisen iloa luokkahuoneisiimme.”

”Projektin myötä kv. toiminta on saanut paljon näkyvyyttä koulussa, ja sitä myöten kaikille opiskelijoille on tullut tietoa ja kokemuksia, jotka rohkaisevat varmasti osallistumaan muuhunkin kv. toimintaan.”

MITEN OPPILAITOKSISSA VOIDAAN EDISTÄÄ KANSAINVÄLISYYDEN TASA-ARVOISUUTTA?

Kansainvälisyyttä kaikille! –hankkeessa tuotettiin runsaasti materiaalia oppilaitosten käyttöön: kokemusjuttuja, videoita ja diasetti, jonka avulla oppilaitoksen henkilökunta voi yhdessä pohtia, miten suosituksia kansainvälisyyden tasa-arvon edistämiseksi voitaisiin viedä eteenpäin omassa oppilaitoksessa. Diasetti on saatavilla suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Kaikki materiaalit löytyvät Opetushallituksen kansainvälistymispalveluiden verkkopalvelusta osoitteessa www.cimo.fi/tasa-arvo

Tässä luvussa avataan vielä taustakyselyn aineiston pohjalta nousevia pohdiskelevia näkökulmia tueksi kansainvälisyyden tasa-arvon parissa työskentelyyn.

MIKÄ ON RIIITTÄVÄN HYVÄ KANSAINVÄLISYYDEN TASA-ARVON TILA?

Välillä kannattaa pysähtyä miettimään myös sitä, mikä on realistinen ja tyydyttävä kansainvälisyyden tasa-arvon tila omassa oppilaitoksessa. Voi näyttää siltä, että paljon on tekemättä ja muualla ollaan jo pidemmällä. Tavoitteet on kuitenkin hyvä asettaa oppilaitoksen omista lähtökohdista käsin ja huolehtia samalla siitä, että henkilökunnan motivoituneisuus säilyy. Entäpä jos tietoisesti keskityttäisiin ottamaan pieniä askeleita paremman tasa-arvon suuntaan sen sijaan, että yritetään yhdellä harppauksella päästä maaliin saakka?

VASTUSTUKSEN TAAKSE KATSOMINEN JA ASENTESIIN VAIKUTTAMINEN

Kollegat tai opiskelijat saattavat suhtautua kansainvälisyyteen kielteisesti tai jopa vastustaa sitä. Tilanne

olisi helpompi ymmärtää, jos kielteisyyden ja vastustuksen syy olisi tiedossa. Heijastuuko vastustuksessa kunnan tai kaupungin tai jopa laajemmin yhteiskunnan keskusteluilmapiiri? Vai löytyykö taustalta epävarmuutta esimerkiksi oman kielitaidon riittävyyden suhteen tai käsitys siitä, että kansainvälisyys on vain matkustusta ja parhaiden palkitsemista?

Asenteisiin voi vaikuttaa. inspiraatiota voi saada muiden onnistumisista ja hyvistä käytänteistä. Kollegiaalista tukea ja yhteistyömahdollisuuksia voi hakea kauempaa, esimerkiksi naapurioppilaitoksesta tai partnerikoulusta.

KENEN NÄKÖKULMA MÄÄRÄÄ KANSAINVÄLISTYMISEN SUUNNAN?

Oppilaitoksen tavoitteena voi olla ulkomaanjaksojen lisääminen tai keskittyminen kotikansainvälistymistä edistäviin hankkeisiin. Oppilaitoksen tavoitteena voi myös olla tehokas koulutuksen läpäiseminen, aikatauluissa pysyvät valmistumisajat ja hyvä koulutuksen jälkeinen työllistymisprosentti. Tämän rinnalla voi silti kuljettaa myös yksilön näkökulmaa: millaisesta kansainvälistymisestä kukin opiskelija voisi hyötyä pitkällä tähtäimellä?

RATKAISEEKO RAHA KAIKKI ONGELMAT?

Kansainvälisyyden toteuttaminen riippuu myös taloudellisista resursseista. Silti oman oppilaitoksen arjessa voi pohtia sitä, mitä voisi saada aikaan pienellä rahotuksella. Voiko kansainvälisyyttä edistää ilman hanketta? Voiko opiskelijoiden ja henkilökunnan kansainvälisyyteen liittyvää osaamista kehittää muilla tavoin

– esimerkiksi koti- tai lähikansainvälistymisen tarjoaminen keinoin? Tai mitä tapahtuu, jos vaihtoon lähtijöiden valintakriteerit muotoillaan uusiksi? Lisääntyvät digitaalisen yhteydet avaavat myös aivan uusia yhteyksiä.

KANSAINVÄLISTYMISTÄIDOT OVAT MYÖS OSA AMMATTITAITOA

On monia ammatteja ja aloja, joilla kansainvälistymisen mukanaan tuoma osaaminen on osa ammattitaitoa. Aloilla, joissa asiakkaat edustavat eri kulttuuritaustoja tai kansallisuuksia, on kyettävä toimimaan tasapuolisesti tilanteessa kuin tilanteessa – esimerkiksi pelatus-, sosiaali- ja terveys- sekä opetusala.

Kääntäen: tällaisilla aloilla opiskeluaikana hankitut kansainvälisyyskokemukset voivat muodostaa hyvin

olennaisen osan omaa ammatti-identiteettiä. Tasa-arvon sijasta kyse on pikemminkin välttämättömyydestä, sillä tietty osaaminen kuuluu ammattiin siinä missä tekniset taidotkin. Toisaalta, onko enää olemassa aloja, joilla ei tarvittaisi kansainvälisyyden mukanaan tuomia taitoja?

OMAT ASEENTEET TARKASTELUUN: IRTI STEREOTYPIOISTA

Kansainvälisyydestä puhuttaessa käytetään helposti asioita yksinkertaistavia ryhmittelyjä. Milloin puhutaan takapulpetin pojista tai kympin tytöistä, milloin vaikeasti kansainvälisyydestä innostuvista tekniikan opiskelijoista tai hanakasti erilaisiin mahdollisuuksiin tarttuvista ”parempien” perheiden vesoista. Ryhmittely voi kuitenkin ruokkia henkilöstön ja opiskelijoiden ennakkoluuloja. Välillä kannattaakin pysähtyä pohtimaan, pitävätkö omat ja joskus alitajuiset asenteet yllä kahtiajakoja.

Ryhmittely ylläpitää mustavalkoista käsitystä siitä, miten kansainvälisyyteen suhtaudutaan. Todellisuudessa kyseessä lienee kuitenkin jatkumo, ja myös tilannesidonnainen ilmiö: sama henkilö voi suhtautua kansainvälisyyteen intohimoisesti vapaa-ajalla tai harrastuksissaan, mutta ei lämpene sille ollenkaan opiskeluympäristössään. Yksittäinen henkilö voi myös siirtyä nopeastikin ryhmästä toiseen ja muuttua passiivisesti kansainvälisyyteen suhtautuneesta hyvinkin kiinnostuneeksi.

ONKO JOKAISEN PAKKO OLLA KIINNOSTUNUT KANSAINVÄLISYYDESTÄ?

Henkilöt, joita kansainvälisyys ei kiinnosta, nähdään helposti joko passiivisina, tietämättöminä tai muuten tavalla tai toisella osattomina. Mutta entä jos heidän joukossaan on sellaisia, joiden kohdalla kyse on tietoisesta valinnasta? Ja ovatko esimerkiksi tietyn koulutusalan alhaiset liikkuvuusluvut aina merkki kansainvälisyyden tasa-arvon puutteesta?

On helppo hairautua ajattelemaan, että kansainvälisyyden pitäisi näkyä ja tuntua samalta jokaisen kohdalla. Ehkä ennemminkin pitäisi tehdä enemmän näkyväksi kansainvälisyyden eri muotoja: esimerkiksi aktiivista osallistumista sosiaalisessa mediassa, videopeleissä tai harrastuksissa. Miten tällaisen osaamisen ja innostuksen arvoa voisi viestiä?

LIITE

Kansainvälistymisen tasa-arvohankkeen 2016 alkukysely

1. Miten tasa-arvoiseksi arvioit kansainvälisen toiminnan oppilaitoksessanne?
Vastaa väittämiin.

(1=eri mieltä, 2=osittain eri mieltä, 3=osittain samaa mieltä, 4=täysin samaa mieltä):

- Kansainvälisyyteen osallistuminen on tasa-arvoista
- Kansainvälisyysmahdollisuudet ovat kaikkien oppilaiden ulottuvilla
- Kaikkia oppilaita kannustetaan osallistumaan kansainvälisyyteen
- Koko henkilökuntaa kannustetaan osallistumaan kansainvälisyyteen
- Erityistukea tarvitsevat oppilaat saavat riittävästi tukea kansainvälistymiseen

2. Mikä sinua/oppilaitostasi askarruttaa kansainvälisyyden tasa-arvossa juuri nyt?
Millaista tukea tai keinoja tarvitset kansainvälisyyden tasa-arvon edistämiseen?

3. Onko oppilaitoksesi hyödyntänyt CIMOn Kansainvälistymismahdollisuuksien tasa-arvo koulutuksessa -selvityksen suosituksia?
-> Kyllä / Ei / En tunne selvitystä

4. Mitä suosituksia olette ottaneet käyttöön? Kerro esimerkkejä ja käytännön kokemuksia.

5. Onko oppilaitoksesi kehittänyt kansainvälisyyden tasa-arvoa CIMOn rahoittamissa hankkeissa (mm. Erasmus+ ja Nordplus-ohjelmat)? -> Kyllä / Ei

6. Kerro mitä olette tehneet ja millaisia tuloksia olette saavuttaneet.

7. Oletko kiinnostunut osallistumaan kansainvälisyyden tasa-arvon edistämiseen yhdessä CIMOn ja muiden oppilaitosten edustajien kanssa vuoden 2016 aikana?
Jätä yhteystietosi, mikäli haluat osallistua yhteistyöhön kanssamme.
-> Etunimi / Sukunimi / Matkapuhelin / Sähköposti / Oppilaitos / Organisaatio

